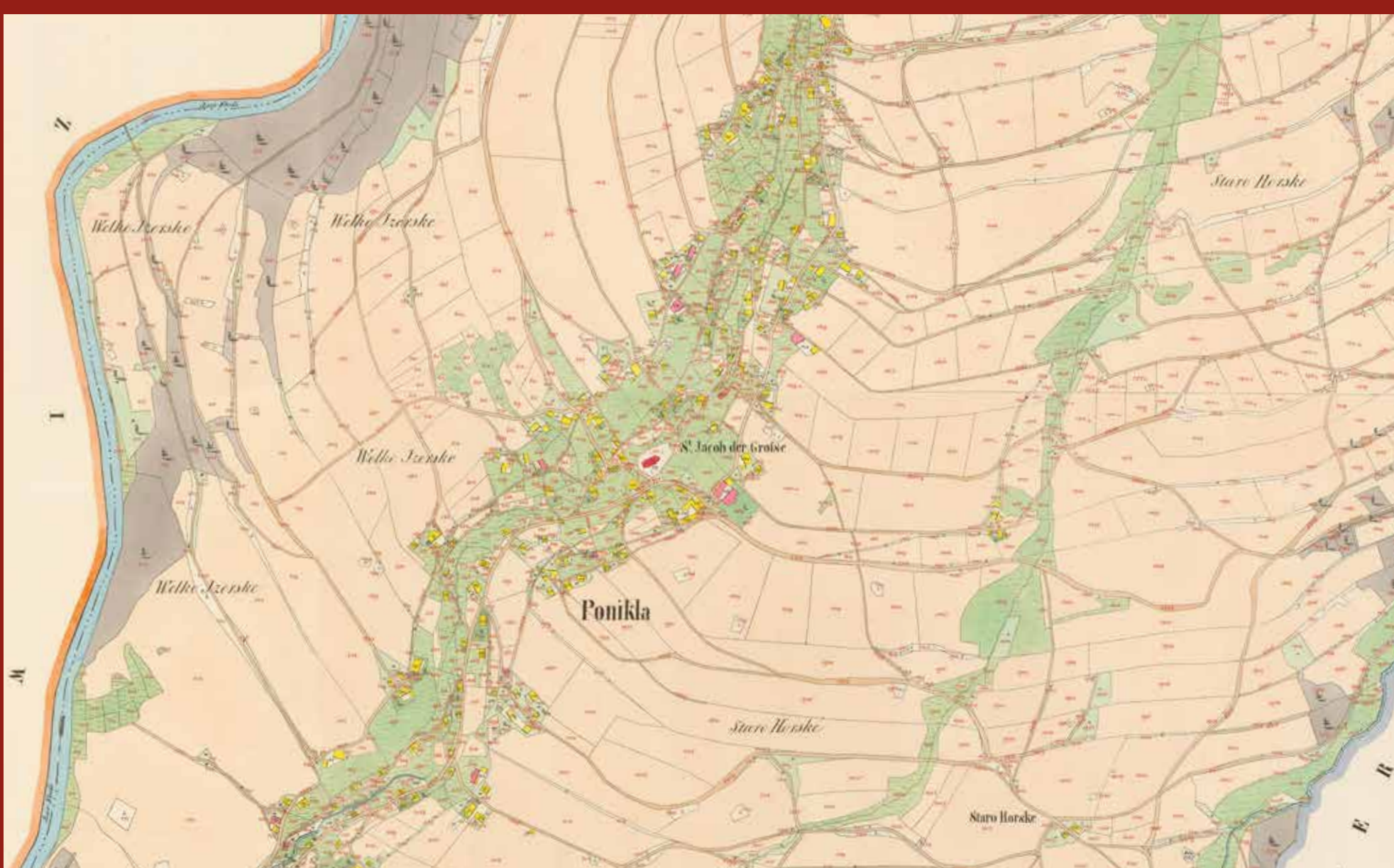

4.

1842

Poniklá Liberecký kraj

Poniklá se nachází v západním podhůří Krkonoš, v severojižně stoupajícím údolí Ponikelského potoka, s jižní hranicí katastru rozprostřenou při údolí středního toku Jizery. Historie obce byla ve svých počátcích spojena s rodem Valdštejnů a od roku 1632 s rodem Harrachů a jejich branským a jilemnickým panstvím.

1.

2.

3.

Ves byla založena někdy na přelomu 13. a 14. století v období kolonizace západních Krkonoš, pravděpodobně jako zázemí blízkých hrádků Mládkova a Nístějky, které pod rodem Markvarticů strážily Vartemberskou a Semilskou zemskou stezku. První písemné zmínky o Poniklé se vyskytují v registru papežských desátků z let 1352 a 1354 v Libri confirmationum pražské arcidiecéze, v nichž je již jako majitel panství uváděn Jan z Valdštejna, potomek Markvarticů. Roku 1606 odkoupil branské panství evangelík Václav Záruba z Hustiřan a po konfiskaci je získal Albrecht z Valdštejna, který majetek obratem prodal svému švagrovi Ottu Bedřichovi, hraběti z Harrachu, zakladateli české harrachovské větve. Jeho syn Ferdinand Bonaventura pak od Harantů z Polžic a Bezdruzic zakoupil i jilemnické panství, čímž vzniklo scelené harrachovské dominium v rozsahu původního valdštejnského panství před rokem 1492. S Harrachy přichází do těchto míst radikální hospodářské změny, a to v oborech železářství, sklářství, lesnictví, zemědělství a plátenictví. V Poniklé byla roku 1751 obnovena těžba rudy, jež zásobovala nově založené železárny v Arnoštově, součásti Horní Sytové, a v Hrabačově. Osvícení Harrachové na zdejších panstvích vládli až do roku 1945.

Rozvoj obce zásadně ovlivnil průmysl nastoupivší ke konci 19. století a s ním spojená výstavba silnice (1872) a železnice (1899): Prellogova tkalcovna, přádelna Palme&Stumpe, chemická továrna a manufaktury na výrobu dutých perel a korálků. S nimi přichází masivní zděná výstavba, jejímž příkladem může být dům s empírově vyznívajícím fasádou čp. 120. **(obr. 1)** Jedním z mála původních zděných domů je ovšem barokní pekárna čp. 68 s pavláčkou a se základy z roku 1671, citlivě přestavovaná potomky dřívějších majitelů. **(obr. 2)** Dominantním typem zdejší podhorské zástavby však byl roubený, tzv. český krkonošský dům s oddělenými chlévy, jehož specifickým prvkem jsou zdobené lomenice s kleštinami, někdy i s tzv. kočící procházkou a nepravou podstávkou, například chalupa čp. 189. **(obr. 3)** Z tradičního stylu se pak účelově vymyká stranou stojící vinopalna čp. 134, kterou roku 1733 majitelé přestavěli v kombinaci zděných a dřevěných konstrukcí. **(obr. 4)**

V listopadu 1938 byla Poniklá jako sudetoněmecké území zahrnuta pod vrchlabský landrát. Neobvyklou výstavbou z té doby je dodnes stojící soubor provizorních domků pro německé matky s dětmi. Po válce byly továrny znárodněny a jejich pracovníci chtěli bydlet lépe, jak ukazuje malé sídliště třípatrových bytových domů z 60. let v blízkosti nových národních podniků, včetně typizované samoobsluhy a kulturního střediska při hlavní komunikaci u Jizery.

Ani po roce 1989 se stavební vývoj v Poniklé nezastavil, soustředil se však na individuální výstavbu respektující architektonické tradice kraje. Původní stavení jsou kultivovaně rekonstruována ke stálému bydlení i k rekreaci. V současnosti se zdejší čilé společenské dění vrací do původního centrálního prostoru při kostelu a škole. Roku 2004 získala Poniklá titul Vesnice roku Libereckého kraje.